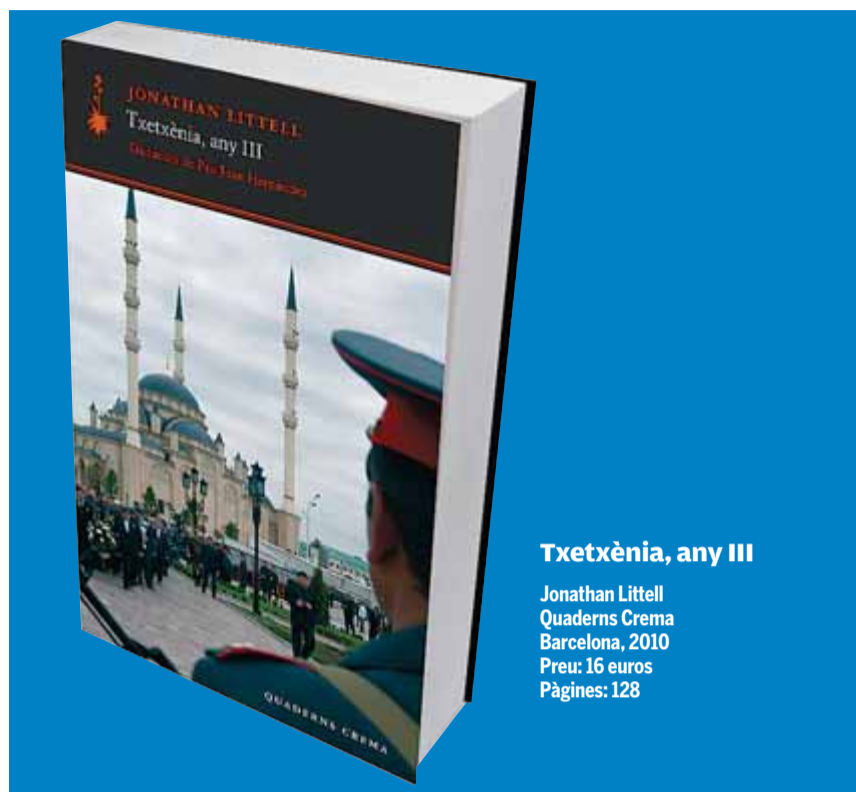

Novetat editorial

Txeixènia, any III

Jonathan Littell
Quaderns Crema
Barcelona, 2010
Preu: 16 euros
Pàgines: 128

Jonathan Littell va ser cooperant a Txeixènia diversos anys. A la dreta, un soldat penja uns llums de Nadal a Grozni

MARTA PÉREZ

JONATHAN LITTELL

Per gentilesa de Quaderns Crema publiquem dos fragments del nou llibre del premi Goncourt Jonathan Littell, que va ser cooperant a Txeixènia el 1996 i del 1999 al 2001, en plena guerra. El 2009 va tornar-hi com a cronista, amb l'interès de veure'n la recuperació. Però es va trobar amb l'avenç desenfrenat de la corrupció, la islamització ultrada i les tortures, desaparicions i assassinats sistemàtics de tots aquells que mostressin la més mínima oposició. El text de Littell es converteix en un document extraordinari de la situació que regna en aquella república oficialment pacificada, en el tercer any de poder de Ramzan Kadírov, l'home fort de Putin

«Txeixènia està com al 1937 o 1938», em declara al seu petit despatx moscovita Aleksandr Txerkassov, un dels dirigents de Memorial, l'associació russa de defensa dels drets humans més important. «S'està completant un programa intensiu de construcció, la gent rep habitatges, hi ha parcs perquè hi juguin els nens, teatres, concerts, tot sembla normal... i a la nit, hi ha persones que desapareixen». És una comparació que es pot sentir sovint entre els defensors russos dels drets humans; el que tracta de donar a entendre, sense perdre de vista el fet que les xifres no es poden comparar, és la il·lusió d'una normalitat, o fins i tot la realitat d'una normalitat, per a tots aquells que no es veuen afectats pel terror. Vaig passar dues setmanes a Txeixènia, entre final d'abril i començament de maig, i si hagués publicat aquest reportatge a cop calent, hauria posat efectivament l'accent en la normalització, en una Txeixènia que, malgrat els seus grans problemes, va globalment millor que abans.

La reconstrucció és massiva i real; pel que fa al terror, cap dels meus amics ni dels membres de les diferents ONG, a part dels de Memorial, que treballen directament sobre casos de desaparicions, tortures i execucions extrajudicials, no semblaven gaire preocupats, sabien vagament que continuava havent-n'hi restes, a les muntanyes, però no coneixien ningú directament afectat; en canvi, el que sí que els

afectava i preocupava de debò era la fenomenal corrupció que hi havia. I parlar de normalització hauria estat fins a un cert punt «objectiu», ja que el problema aquí no és tant de fets com de perspectiva, de punts de vista. Vaig treballar a Txeixènia durant les dues guerres, primer el 1996 i després durant una quinzena de mesos a partir del començament de la segona a la tardor del 1999, i he conservat estrets contactes amb el país; per això, igual com els mateixos txeixens, recordo molt bé aquells anys en què la vida d'un txeixè no valia un copec; en què un home podia desaparèixer i ser torturat i després executat perquè havia mirat als ulls a un soldat borbato en un punt de control; en què les noies violades eren tot seguit assassinades com qui llença un objecte trencat; en què apareixien cadàvers d'homes joves agafats en el curs de grans *zaxistki* –les operacions de «neteja» dels federals–, lligats amb filferro espinós i cremats vius; en què famílies preses de pànic corrien desesperadament a reunir uns quants milers de dòlars per pagar el rescat dels seus homes detinguts abans no fos massa tard, i fins i tot quan ja era massa tard havien de gastar-se igualment aquests diners per rescatar els seus cadàver mutilats; en què els infants creixien en campaments infectes gairebé sense educació, quan no acabaven morts o mutilats per una mina o un franc tirador que s'avorria; en què les *xakhidki*, les «vídues negres» que se suïcidaven amb explosius emportant-se de pas uns quants russos, no ho feien mogudes per les seves conviccions religioses, sinó per desesperació, perquè no els quedava cap home, ni un de sol, ni cap fill tampoc.

TORNA A TXETXÈNIA

Per a la majoria dels txetxens, que no han oblidat res de tot això, és evident que les coses van «millor». I molts, fins i tot els que mantenen fortes simpaties independentistes, que odien els russos i consideren els Kadírov com uns traïdors, estan disposats a concedir-los un cert crèdit per aquesta «millora». Un amic txetxè que anomenaré Vakha, que mai no ha combatut, però que sempre ha donat suport a la Itxkèria independent i al seu primer president, Djokhar Dudàiev, m'ho va dir molt clarament, un dia en un reservat d'un petit restaurant de Grozni, davant un te i un gran plat de *mantí*, una mena de ravioli txetxens: «El pare [Kadírov] era un home com cal. Quan Txetxènia era al fons del cul de sac, va mostrar el camí per sortir-ne. Abans d'ell, cada vegada que arribaves a un punt de control, senties que et podien matar, per res. Ell va saber donar a la gent la sensació que allò s'havia acabat, que ja no els podien matar en qualsevol moment». El fill, no cal dir-ho, està encantat de poder beneficiar-se d'aquesta percepció, de vantar-se d'haver portat a Txetxènia la pau i la seguretat, d'haver tancat els federals a les seves bases, d'haver pres el control de les seves cambres de tortura, com la tristament cèlebre ORB-2. I en té motius: ara, ell és l'únic que exerceix la violència i el terror, les úniques cambres de tortura que hi ha avui a Txetxènia són les seves, i no hi ha més assassinats que els que ell pugui cometre. Com que Ramzan sap escollir les seves víctimes, ara ja no es maten innocents, a Txetxènia, no: només es maten *xaitani*, els Diables, i aquells que els donen suport: al regne de Ramzan, en aquest tercer any del seu regnat, ningú no mor si no s'ho mereix: així ho ha decretat l'amo.*

U ns quants mesos enrere, durant el meu viatge, res de tot això no es podia intuir. Actualment, no resulta complicat anar a Txetxènia. Des del principi, les autoritats russes em van desplegar una catifa vermella i em van estendre visats i acreditacions de premsa sense cap pregunta, sense necessitat de cap recomanació, visiblement contents que un escriptor europeu prou conegut volgués anar per pròpia iniciativa a constatar els grans progressos que s'havien fet a Txetxènia. Per casualitat, vaig arribar a Moscou el mateix dia que Rússia anunciava oficialment la fi de l'operació antiterrorista a Txetxènia, l'aixecament del règim especial de la *Kontr-terroristixeskaia operatsia* o KTO, en vigor des d'octubre del 1999; però, per bé que certes restriccions continuaven vigents, Thomas Dworzak i jo disposàvem d'una autorització especial per a periodistes emesa pel Ministeri de l'Interior sense cap mena de problema. A Moscou, en una agència de viatges situada en una mena d'armari sense finestres al quart pis d'un edifici decrepit, vaig comprar dos bitllets cap a Grozni; després, vam agafar l'avió a l'aeroport de Vnukovo, com per anar a qualsevol altra regió del país. L'únic paper que em van demanar a la sortida va ser el meu registre moscovita, i a l'arribada els

passatgers sortien a peu de l'aeroport, sense haver de passar cap control. Cal fixar-s'hi molt, per descobrir les pistoles sota les jaquetes d'uns quants homes que esperen l'arribada de les maletes, descarregades des d'un camió directament a terra; a part d'això, i dels grans cartells del president rus Dmitri Medvédev i del difunt Akhmad-Khadji que decoraven la façana de l'aeroport, hauríem pogut ser en qualsevol lloc. La immensa pila d'avions de línia francesos que omplia tot el fons de la pista el 1996, l'única vegada que havia pogut utilitzar aquest aeroport, havia desaparegut, juntament amb les trinxeres, l'artilleria i les tanques de filferro espinós; només un campament militar tot polit al nord de la pista, i un MI-8 militar que va passar just després que s'enlairés l'avió de Moscou, evocaven el que havia estat abans. Si jo no hagués avisat les autoritats txetxenes de la nostra arribada, hauríem pogut agafar senzillament un taxi per anar a la ciutat. Tami, el jove responsable de relacions amb la premsa encarregat de rebre'ns, ens va proposar d'allotjar-nos a l'hotel de l'aeroport, el millor de la ciutat; quan li vaig dir que m'estimava més un de més cèntric, i sobretot privat, va fer una ganyota (devia considerar-lo massa miserable), però ens hi va portar sense problemes. «I'm available 24-7», ens va dir en el seu anglès excel·lent quan pujàvem a escollir les nostres habitacions. «Estic disponible les vint-i-qua-

tre hores del dia, els set dies de la setmana»; però les úniques vegades que el veuria, durant les dues setmanes següents, seria quan li trucava per preguntar-li alguna cosa. Pel que m'havien explicat alguns amics periodistes que coneixien bé la regió, m'esperava sentir-me molt més vigilat, o més aviat controlat. L'últim cop que havia vingut a Txetxènia havia estat pel gener del 2001; en aquella època, cada desplaçament exigia una autorització que especificqués la ruta que s'havia de recórrer, i l'organització humanitària per a la qual treballava era una de les poques que no acceptava guàrdies armats per circular per Txetxènia; ara, podia passejar-me per Grozni tot sol a qualsevol hora del dia, mentre Thomas es passejava per la seva banda per fotografiar la ciutat i els seus habitants, a peu o amb taxi, amb les mans a les butxaques i, aparentment, completament segur. Cal acostumar-s'hi, a aquesta sensació d'aparent normalitat: la primera nit, en el moment d'apagar el llum per ficar-me al llit, em vaig sentir ràpidament envaït en la foscor per una angoixa sorda que s'havia anat mantenint en estat larvari. En aquella ciutat, mai no havia dormit en una casa sense protecció, sense porta blindada i reixes a les finestres, només amb una fràgil porta de fusta que em separava de l'exterior. De cop i volta, em vaig sentir extraordinàriament vulnerable. Però em va passar de pressa.*